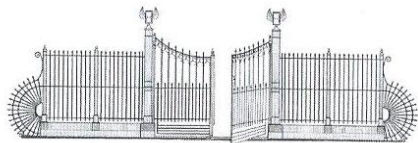
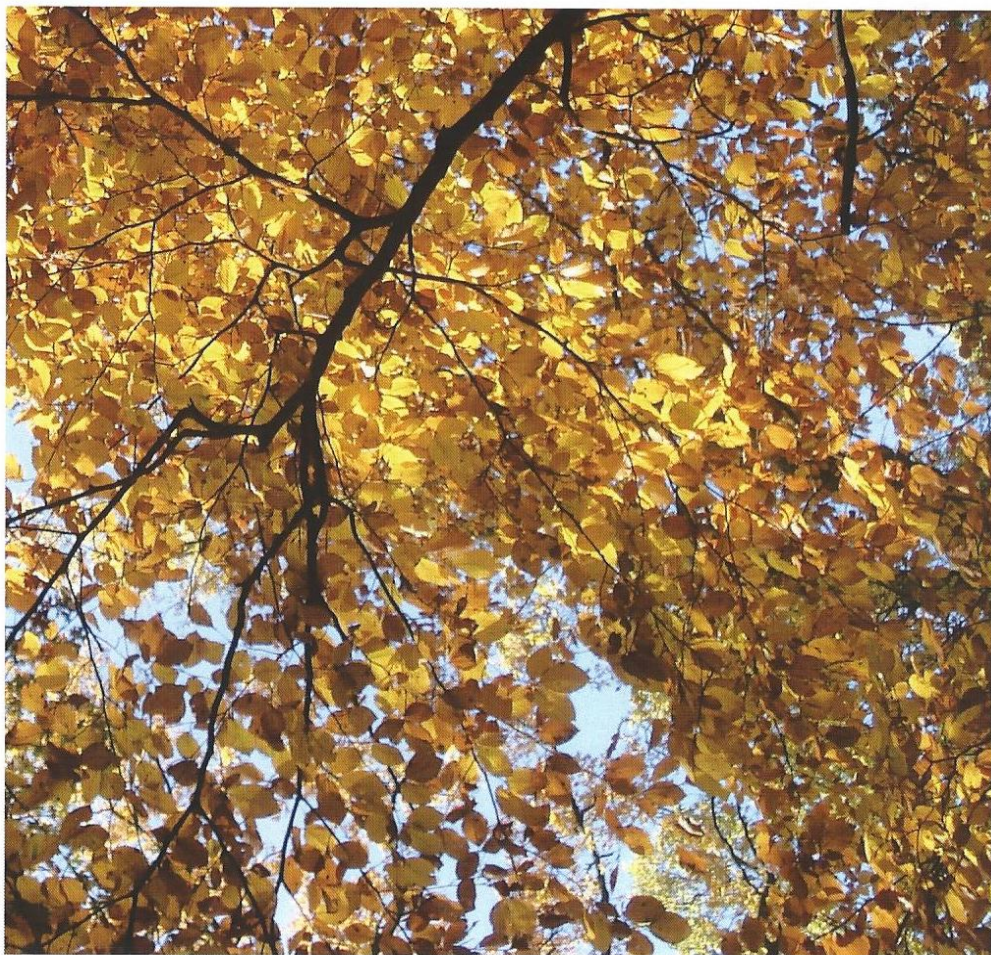

Jaargang 16 nr. 32 najaar 2015

Stichting Oude Begraafplaats Gouda

Van de voorzitter

Allereerst ben ik blij te kunnen melden dat het bestuur weer compleet is. Onlangs hebben zich een nieuwe secretaris (Nelleke van Dijk) en penningmeester (William Bik) aangemeld. Beiden zijn zeer gemotiveerd hun bijdrage te leveren aan het beheer en behoud van het prachtige monument én de rijke historische bron die de Oude Begraafplaats is. In deze nieuwsbrief stellen Nelleke en William zich graag aan u voor.

Verder treft u in deze editie weer de nodige lezenswaardige bijdragen aan. Zoals altijd varieert de thematiek van historisch-feitelijk tot bespiegeld en poëtisch, binnen en buiten de grenzen. Graag doe ik een beroep op iedereen die een interessante anekdote of een persoonlijke herinnering over de begraafplaats te vertellen heeft, deze vooral aan ons door te geven. Hoe meer informatie bekend wordt, hoe beter het is.

Namens het bestuur wens ik u, naast veel leesplezier, goede feestdagen en een mooi, gezond en vredig 2016 toe.

Ed van Rossum
Voorzitter Stichting Oude Begraafplaats Gouda

Even voorstellen

Nieuwe secretaris

Mijn naam is Nelleke van Dijk. Ik kom oorspronkelijk niet uit Gouda, maar woon er sinds 1998. In 2012 ben ik naar Korte Akkeren verhuisd. Daar ontdekte ik een charmant stukje stad, namelijk de

Oude Begraafplaats. Ik kom er graag, loop er eens wat rond of ga er op een bankje zitten.

Op een bepaald moment hoorde ik dat het bestuur wat uitgedund was, en op zoek was naar een secretaris. Omdat ik me graag wil inzetten voor het in stand houden van deze monumentale plek, meldde ik me aan. En daarmee roep ik ook anderen op: wie mee wil helpen is van harte welkom, neem dus contact met ons op via info@oudebegraafplaatsgouda.nl.

Nieuwe penningmeester

Dit is een bericht van de nieuwe penningmeester, William Bik. Ik ben geboren in Gouda, in 1940, telg van één van de oudste families uit Gouda. Mijn voorouders zijn in directe lijn teruggevonden tot 1360. Mijn vader, Dr. Bik, was geen onbekende in deze stad.

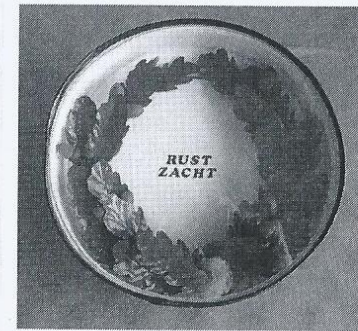
Na 60 jaar elders te hebben gewoond, ben ik teruggekeerd naar mijn roots. Toen ik in de nieuwsbrief las dat er een penningmeester werd gevraagd als opvolger van Henk van Reenen, heb ik dan ook niet gearzeld om mij hiervoor aan te melden.

Aan de Oude Begraafplaats zijn voor mij veel herinneringen verbonden. Ca. 30 familieleden liggen hier begraven, waaronder mijn beide grootouders. Als kind bezocht ik met mijn ouders deze graven heel vaak en nog steeds werp ik er regelmatig een blik op. Mijn eerste herinnering stamt uit 1947, toen een lievelingstante begraven werd en ik niet mee mocht. Zo ging dat in die tijd. Vaak kwam ik hier 's zomers om te genieten van de rust, de natuur en de vogels. Wanneer je er rondloopt kom je allerlei bekenden tegen uit vroeger tijden. Je vergeet bijna dat het een begraafplaats is, het lijkt nu meer een museum.

Als penningmeester wil ik dan ook alle donateurs oproepen om te komen kijken én hen op het hart te drukken hun donatie niet te vergeten.

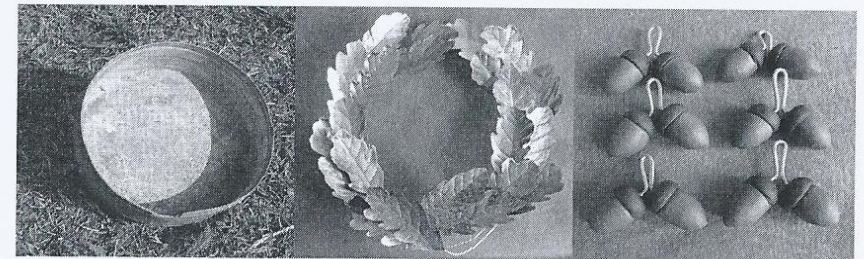
Kleine graftrommel

Eens was de kleine graftrommel van de Oude Begraafplaats de kleinste van Nederland. Nu is het de-op-een-na kleinste van Nederland, een goede tweede plaats!

Het trommeltje is onlangs opgeknapt en omdat het leeg was, hebben we zelf een vulling gemaakt die erbij zou kunnen passen. Draad, een paar lege frisdrankblikjes en fimoklei waren de ingrediënten voor de vulling.

Koos Massar

Begraafplaatsen op internet

Naast onze eigen website <http://www.oudebegraafplaatsgouda.nl/>, waarop u via het personenregister de graven – vaak met foto – kunt terugvinden, wijzen wij u graag op de website met begraafplaatsen over heel Nederland: <http://www.online-begraafplaatsen.nl/>, en in het bijzonder de link <http://www.online-begraafplaatsen.nl/begraafplaats/877/Stichting-Oude-Begraafplaats-Gouda>

De C.C.J. van der Does-stichting

'Ter uitvoering van de laatste wil van mejuffrouw Constance Cathérina Jacqueline van der Does, geboren te Gouda 28 april 1820 en overleden aldaar 10 juni 1909, werd door mejuffrouw Petronella Elisabeth Holtius, (later gehuwd met Jhr. Sandberg tot Essenburg, burgemeester van Zevenhuizen) voor de notaris Rutger Willem Herman Pitlo te Gouda een akte verleden, waarbij werd opgericht de "C.C.J. van der Does-stichting", gevestigd te Gouda, welke 50-jarige bestaan wij dus heden herdenken.'

Zo begon de redevoering door C.H. Hagedorn, voorzitter van de C.C.J. van der Does-stichting, bij de herdenking van het 50-jarige bestaan van de stichting.

Constance woonde tot haar overlijden aan de Oosthaven 56 vlakbij haar zuster Catharina Louise Henrietta, die op nummer 37 woonde. Haar zuster was sinds 1894 weduwe van Gerardus Jacobus Steens Zijnen, directeur van de Stearine Kaarsenfabriek Gouda. Bij leven had hij het pand Westhaven 52 (het stadspaleis) geschonken aan de gemeente Gouda om het stedelijk gymnasium in te vestigen. Mej. Constance van der Does wilde waarschijnlijk, net als haar zuster, een filantropische daad stellen.

Na het overlijden van mevr. Van der Does heeft mej. Holtius (zij beheerde het huishouden van mevr. Steens Zijnen- van der Does, ze was ook haar gezelschapsdame) op 23 april 1910 de stichtingsakte bij notaris Pitlo laten passeren.

Uit de stichtingsakte het volgende citaat:

'De stichting heeft ten doel, uit de inkomsten harer bezittingen, steun te verlenen, onverschillig uit welke hoofde deze gewenst wordt, aan personen en inrichtingen te Gouda woonachtig of gevestigd, die daaraan behoefte hebben.'

Het eerste bestuur bestond uit mej. P.E. Holtius, voorzitter; R.W.H. Pitlo, secretaris; D. Hoogendijk, penningmeester.

Uit de beginjaren geven de notulen van de vergaderingen weinig details prijs. In de vergadering van 27 oktober 1915 wordt fl. 250,- beschikbaar gesteld aan het stedelijk museum voor de aankoop van een tourniquet (draaikruis aan de ingang van een gebouw of afgesloten stuk land). In 1919 wordt een bijdrage van fl. 500,- voor de op te richten leeszaal goedgekeurd.

Een aardig beeld geeft de begroting voor 1934:

<i>Werkinrichting fl. 100,-</i>	<i>Stille Armoede fl. 100,-</i>
<i>mej. Roskopf fl. 300,-</i>	<i>Van Hofwegen fl. 300,-</i>
<i>Vlag fl. 150,-</i>	<i>Crisis Comité fl. 150,-</i>
<i>Veldkamp 12 x fl. 3,05 = fl. 36,60</i>	<i>Vereniging tot Steun fl. 50,-</i>
<i>Soeplijsten fl. 120,-</i>	<i>Bewaarloon effecten fl. 55,-</i>
<i>Hulpbetoon fl. 10,-</i>	<i>mej. Kortenoever fl. 500,-</i>
<i>mej. Punt fl. 200,-</i>	<i>Vergaderkosten fl. 100,-</i>
<i>St. Nicolaasfeest stedelingenhuis fl. 40,-</i>	

Door de jaren heen zijn toelagen en bijdragen gegeven aan personen (veelal voor studies) en instellingen zoals Huize Groeneweg, Goudse Reddingbrigade, het Dierenasiel, A.G.R.O., Clubhuis 'De Mussen', Stichting Welzijn Ouderen en vele andere.

In 2008 besluit het bestuur over te gaan tot opheffen van de C.C.J. van der Does-stichting. Een van de argumenten is het per jaar uiterst kleine bestedingsbudget (circa € 1000,-). Ook werd besloten, voordat de stichting per 1 januari 2009 zou worden ontbonden, het totale vermogen (circa € 38.000,-) te doneren aan 'de Vrienden van de Klup' (de Kluphoeve)

Op 14 juni 1909 is Constance Cathérina Jacqueline van der

Does te ruste gelegd bij haar broer Adriaan Jacob Bruno, overleden in 1901, en haar halfzus Maria Johanna de Visscher, overleden in 1883; ze zijn te vinden op A.s.4. Haar ouders, Engelbert George en Adriana Catrina Blanken, en Pauline Helene Caroline de Visscher (ook een halfzus) liggen op A.o.17. Haar zuster Catharina Louise Henrietta ligt, samen met haar echtgenoot Gerardus Jacobus Steens Zijnen, op A.bb.3.

Aardig is ook nog te vermelden dat de grootvader van Constance, Adriaan Jacob van der Does, van 1810 tot 1813 burgemeester van Gouda is geweest.

Lijkwagen rijdt te hard

In de *Goudsche Courant* van 19 augustus 1909 stond een opmerkelijk bericht, met de onderstaande strekking.

Bij de Amerikanen, die altijd haast hebben, rijden zelfs de doden (te) snel. Een begrafenisstoet in de grote steden gaat daar bepaald niet langzaam door de straten, zoals bij ons. De paarden die de lijkwagens trekken rijden er in gestrekte draf. Maar nog ging het niet snel genoeg, en nu is een begrafenisondernemer te Washington automobiel-lijkwagens gaan gebruiken.

De bestuurder van een van die wagens is wegens te snel rijden – met een snelheid van meer dan 20 kilometer per uur – zelfs veroordeeld tot een hoge geldboete.

Koos Massar

Mishandeling door aansprekers

Dat het ook vroeger wel eens fout ging in het maatschappelijke verkeer en de lontjes kort konden zijn, laat het artikel in de *Goudsche Courant* van 9 november 1887 zien.

Correspondentie

Een geachte ingezetene heeft zich heden bij ons vervoegd met een klacht over de handelswijze van een drietal aansprekers, die terwijl zij in hun ambtskostuum hun betrekking vervulden en het overlijden van een der ingezetenen bekendmaakten, zich zeer onbehoorlijk hebben gedragen en een persoon mishandeld, hetgeen tot een soort vechtpartij aanleiding gaf. De persoon die het ons mededeelde, verklaarde – ook na herhaalde aandrang van onze zijde of het soms een feit was dat door derden overdreven was voorgesteld – er zelf getuige van te zijn geweest.

Het behoeft geen betoog dat zoiets allerminst te pas komt en de bevoegde autoriteit zal er goed aan doen bedoelde aansprekers eens flink onder handen nemen,

Als reactie hierop werd op 11 november in de *Goudsche Courant* deze ingezonden brief opgenomen.

Geachte Redacteur!

Naar aanleiding der medegedeelde 'Correspondentie' in Uw geëerde blad van 9 november jl. verzoek ik U beleefd voor het onderstaande thans ook een plaatsje te willen inruimen, teneinde het Goudse publiek kennis te laten nemen van de toedracht der zaak, geheel buiten mij om in die correspondentie vermeld, waarin gewaarschuwd wordt voor de drie aansprekers, die ondergetekende, zonder de minste aanleiding daartoe gegeven te hebben, in het openbaar en op klaarlichte dag hebben

uitgescholden, mishandeld, ja zelfs hebben bedreigd hem te zullen verdrinken, en daaraan waarschijnlijk ook uitvoering zouden gegeven hebben, als geen hulp was komen opdagen.

De redenen tot die handelwijze vereisen nu vooral een nadere toelichting. De oorzaak hiervan was ongepaste broodnijd. Sinds enkele jaren bestaat in deze stad een vereniging ter bediening waardoor de drie zich kennelijk miskend waanden, en mij, daaraan geheel onschuldig en aan zodanige straatschandalen niet gewend, tot voorwerp van hun mishandeling maakten. Velen waren daarvan getuige, en het is ook daarom dat hij zich verplicht heeft gezien die zaak in handen der politie te stellen; en vooral de medegedeelde 'Correspondentie' leidt ertoe, dat deze kwestie van zijnentwege niet onbesproken kan en mag blijven.

Bij begrafenisplechtigheden, van wie deze ook zijn mogen, een dergelijke handelwijze aan de dag leggen, zal iedereen raken en het kan de openbare mening niet ontgaan, dat een ieder die een dierbare overledene naar zijn laatste rustplaats wil geleiden en verplicht is daaraan openbaarheid te geven, en die graag ziet dat de bediening door een aanspreker met gevoel en eerbied wordt verricht, moet vaststellen dat dergelijke aansprekers, nota bene van stadswege aangesteld, niet geschikt zijn die heilige plicht te vervullen, maar dat zij, ondergeschikt als zij zijn, en aan zowel het stadsbestuur als aan de wil van hen die hun dienst verlangen, óf worden geconfronteerd met hun handelwijze, óf dat zij uit die ambtsbediening worden ontslagen.

Dankzeggend voor de hem toegestane ruimte tekent, hoogachtend, UEd. Dw. Dienaar, O. A. v. d. Want.

Het is goed mogelijk dat de schrijver van de ingestuurde brief op de Oude Begraafplaats, op het B-veld ligt begraven. B.d.3

Koos Massar

De bakermat van San Francisco

Op vakantie kom je soms bij toeval op zeer bijzondere plekjes. Zo kwam ik in augustus jl. opeens oog in oog te staan met de missiepost waaruit San Francisco is ontstaan. Ik bezocht het kerkje en opeens stuitte ik ook op een klein bijbehorend begraafplaatsje.

De San Francisco de Asís-missie, ook bekend als de Mission Dolores, (Engels: Mission San Francisco de Asís, Spaans: Misión de San Francisco de Asís) is het oudste nog bestaande bouwwerk in de Californische stad San Francisco.

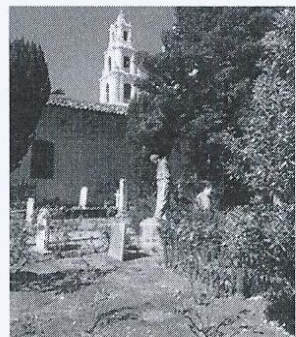
Mission Dolores

De rooms-katholieke missiepost werd op 29 juni 1776 gesticht door de Spaanse luitenant José Joaquín Moraga en de franciscaan Francisco Palóu en was de zesde Spaanse missie in Californië. De missie werd gewijd aan Franciscus van Assisi, de oprichter van de orde der franciscanen. De oorspronkelijke houten kerk werd al vrij snel vervangen door het huidige gebouw dat in 1791 werd ingewijd.

In 1876 werd naast de oorspronkelijke kerk een neogotische kerk gebouwd, die echter werd verwoest tijdens de aardbeving van 1906. De Mission Dolores Basilica, opgetrokken in de Spanish Colonial Revival-architectuurstijl, werd tussen 1913 en 1918 op dezelfde plaats gebouwd.

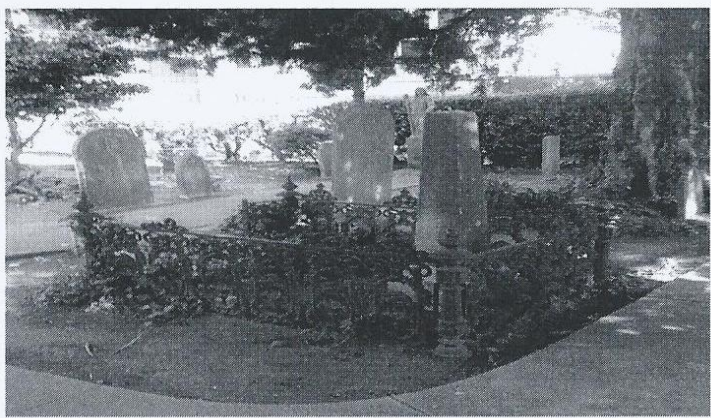
Achter het oudste kerkje ligt een begraafplaatsje. Het ligt helemaal verscholen tussen hoge muren. Als je er rondwandelt valt de

drukte van de stad helemaal weg en staat de tijd stil. Er staan en liggen een beperkt aantal grafmonumenten. Allerlei mooie van authentiek katholieke ornamenten voorziene stenen.

Midden op deze Zuid-Europees aandoende begraafplaats staan er twee houten gedenktekens naast een soort huisje. Dit is een kopie van de oorspronkelijke indiaanse huizen. Op het houten grafmonument staan de namen van een indiaans echtpaar. Ze zijn hier begraven omdat ze zich hebben laten dopen. Daarbij kregen ze ook Spaanse namen, zoals ook op

het monumentje te lezen is. Aan alle voorwaarden was op deze manier voldaan, zodat ze op deze begraafplaats mochten rusten. Een zeer bijzonder plekje in een drukke wereldstad.

Nederlandse romans over Neruda

In 1930 trouwde de Chileense diplomaat, dichter en latere Nobelprijswinnaar Pablo Neruda met de Nederlandse Maria (Marietje) Hagenaar. Neruda schrijft daarover:

'Ik heb een Creoolse ontmoet, dat wil zeggen, een Nederlandse met een paar druppels Maleis bloed. Een lange, zachte vrouw, volkomen vreemd aan de wereld van de kunsten en de letteren.'

Pablo Neruda en Maria Antonieta Hagenaar

Over die tragisch verlopen relatie is in 2010 een Nederlandse roman verschenen: *En het vergeten zo lang*, geschreven door Pauline Slot. De titel is gebaseerd op regels uit een gedicht van Neruda: *'De liefde is zo kort/en het vergeten zo lang.'*

Rond 1930 vervulde Neruda, geboren als Neftalí Ricardo Reyes Basoalto, verschillende diplomatieke functies in Zuidoost-Azië, waaronder Batavia, het huidige Jakarta. Hij was, ook toen al, een dichter van naam, maar het werk dat hij uit financiële noodzaak gedwongen was te doen, bracht hem naar het verre Azië. Zijn passie

was echter zijn dichterschap. Nadat Neruda met zijn verse bruid, die hij liefkozend Maruca noemde, was teruggekeerd naar Chili, kreeg hij nog diverse posten als Chileens consul in Buenos Aires en in Barcelona. In 1934 kwam hij in Madrid terecht. In datzelfde jaar, op 18 augustus, kreeg Maria, na een moeizame bevalling, een dochtertje met de namen Malva Marina Trinidad. Gedurende die jaren was het geen vetpot voor het jonge gezin. Ze woonden goedkoop en de voorzieningen in het Madrileense pension lieten te wensen over, zodanig zelfs dat het echtpaar ervoor koos in plaats van de badkamer in het pension wekelijks het openbare badhuis te bezoeken.

Aanvankelijk groeide de kleine Malva voorspoedig op, maar na enkele maanden bleek dat het meisje een waterhoofd had. Artsen in Parijs en Madrid

werden bezocht, maar zonder resultaat. Toen ze bijna twee was, stopte de groei van het hoofdje, maar het meisje had een achterstand opgelopen ten opzichte van haar leeftijdsgenootjes. Wel was ze altijd vrolijk en haar moeder schreef vol trots over haar aan

Malva Marina

haar schoonzusje Laura: *'Ze is een beetje achtergebleven door haar ziekte, ze kan nog niet lopen, ze zegt een paar woordjes en ze kan zingen. Ze is mijn engel, altijd even geduldig, altijd goed gehumeurd en vrolijk. Ze is ons nooit tot last, we zijn heel blij met ons dochtertje*

met haar lieve gezichtje en haar mooie lijffe.' Maar ze liet ook doorschemeren hoe zwaar het leven was: *'Nefталí is veel aan het werk (...) De doktersrekeningen hebben ons bijna geruïneerd.'*

Toen brak de Spaanse Burgeroorlog uit. Maria en haar dochtertje vertrokken naar Den Haag, terwijl Pablo verstrikt raakte in de oorlog. Hij werd overtuigd communist en als gevolg van zijn politieke inzet verloor hij zijn baan. Het paar was toen al uit elkaar gegroeid en Pablo Neruda kreeg een verhouding met een Argentijnse. Later zouden hij en Maria scheiden. Pablo Neruda heeft haar en Malva daarna nooit weer gezien.

In Den Haag waren de omstandigheden ook zwaar voor Maria en het lukte haar niet voor haar dochtertje te zorgen. Het meisje werd opgevangen in een pleeggezin in Gouda, de familie Julsing. Maria bezocht haar dochtertje regelmatig en verwende haar met kleine cadeautjes. Het meisje bleef kwakkelen en kwam de achterstand ten opzichte van haar leeftijdsgenootjes nooit meer te boven.

Op 2 maart 1943 overleed Malva, slechts acht jaar oud. Ze werd begraven op de Algemene Begraafplaats van Gouda (vak B, rij M). Op de zerk staat de naam van het jonge meisje verkeerd gebeiteld, 'Reijes' in plaats van 'Reyes'. De randen rond het graf zijn betegeld.

Haar moeder overleefde haar ruim twintig jaar. Regelmatig heeft ze het graf van haar dochtertje bezocht. De grafrechten waren bij haar dood, in 1965, betaald tot 2003.

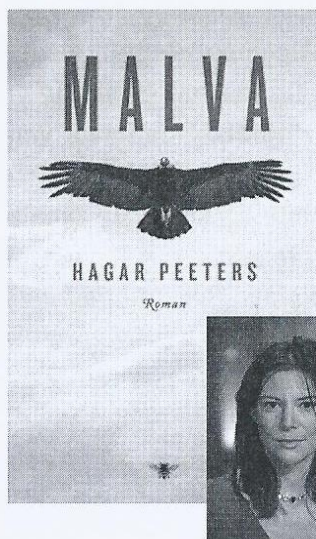
In 2004 werd het verhaal achter het kindergrafje achterhaald. In 2005 plaatste een delegatie van de Chileense gemeenschap een

plaquette bij het graf. Op de plaquette is in het Spaans en in het Nederlands de laatste strofe uit het gedicht 'Verzen bij de geboorte van Malva Marina' van de Spaanse dichter Federico Garcia Lorca (1898-1936) opgenomen:

*'Klein meisje van Madrid, Malva Marina,
bloemen of schelpen wil ik je niet geven;
een takje zout en liefde, hemels licht,
leg ik denkend aan jou op je mond.'*

Pablo Neruda stierf in 1973 aan een hartaanval, terwijl hij onder behandeling was voor prostaatkanker. Het was slechts twaalf dagen na de gewelddadige dood van zijn vriend, president Salvador Allende. De begrafenis van Neruda liep uit op een protestmanifestatie tegen de nieuwe machthebber, generaal Pinochet. In 2011 werd het lichaam van Neruda na een gerechtelijk bevel opgegraven, nadat jarenlang was gesuggereerd dat Neruda door het regime van Pinochet om het leven was gebracht door vergiftiging. Onderzoek leverde echter geen nieuwe inzichten op.

Het gegeven dat Neruda zijn dochter Malva niet meer heeft gezien, omdat hij haar niet meer wilde zien, is het thema in de dit najaar verschenen debuutroman van Hagar Peeters, getiteld *Malva*. In een even lyrische als verhalende stijl laat Peeters (1972) dit jonge meisje na haar dood de pen oppakken die haar vader bij zijn overlijden uit zijn hand heeft laten glijden. Onverschrokken

treedt Malva op als alwetende verteller over haar eigen leven en over dat van haar beroemde vader. Ze draaft op haar paardje over de eeuwige jachtvelden, waar ze zielsverwanten ontmoet bij wie ze een antwoord probeert te vinden op de vraag hoe het kan dat Neruda, de onberispelijke held die opkwam voor de verdrukten en de vertrapten, haar heeft verstoten, en zelfs haar bestaan heeft ontkend.

Ze vraagt Hagar Peeters, die zelf tot haar elfde door haar vader (journalist en schrijver Herman Vuijsje) werd verzwegen, als 'ghostwriter' op te treden. Frappante samenloop is dat ten tijde van Neruda's dood Hagars eigen vader als verslaggever in Santiago de Chile was; hij was erbij toen tijdens de begrafenis van Neruda de eerste demonstratie tegen het regime van generaal Pinochet werd gehouden. Zo kruisten de levens van beide vaders elkaar op wonderlijke wijze. Met poëtische pen reconstrueert Hagar Peeters op intelligente en speelse wijze het verhaal van een kind dat er niet mocht zijn.

Het is, zeker na lezing van *Malva*, alsof Neruda in de dichtregel '*en het vergeten zo lang*' een bondige profetie uitsprak over hoe hij met zijn gehandicapte kind zou omgaan. Een regelrechte aanrader, deze onorthodoxe zoektocht naar een diepere waarheid die achter de zichtbare feiten schuilgaat.

Arie de Geus

(bronnen: René ten Dam, Stichting Dodenakkers
en recensie van *Malva* op Libris.nl)

